

Borgarráð

Reykjavík, 12. janúar 2026

MSS26010077

Samantekt á aðgerðum vegna tillagna vöggustofunefndar sem gerði heildstæða úttekt á starfsemi Vöggustofunnar að Hlíðarenda og Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins á árunum 1949-1973

Lagt er fram til kynningar minnisblað borgararitara um tillögur vöggustofunefndar og stöðuna á eftirfylgni þeirra í dag.

Heiða Björg Hilmisdóttir
borgarstjóri

Hjálagt: Minnisblað borgararitara um samantekt á eftirfylgni aðgerða vegna tillagna vöggustofunefndar sem gerði heildstæða úttekt á starfsemi Vöggustofunnar að Hlíðarenda og Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins frá 1949-1973 dags. 9. janúar 2026 ásamt fylgiskjöllum

Reykjavík

MINNISBLAÐ

Samantekt á eftirfylgni aðgerða vegna tillagna vöggustofunefndar sem gerði heildstæða úttekt á starfsemi Vöggustofunnar að Hlíðarenda og Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins frá 1949-1973

Þann [10. mars 2022 samþykkti borgarráð](#) að setja á stofn nefnd þriggja óháðra sérfræðinga til að gera heildstæða athugun á starfsemi Vöggustofunnar að Hlíðarenda og Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins sem reknar voru í Reykjavík á síðustu öld, frá 1949-1973. Þá setti Alþingi [lög nr. 45/2022](#), um heimild til Reykjavíkurborgar til að skipa nefnd til að kanna starfsemi vöggustofa fyrir börn sem reknar voru í Reykjavík á síðustu öld. Vöggustofunefndin, sem var sjálfstæð og óháð í störfum sínum, kynnti niðurstöður sínar á fundi borgarráðs fimmtudaginn 5. október 2023.

[Skýrsla nefndarinnar](#) var svo kynnt á blaðamannafundi sem haldinn var í Ráðhúsi Reykjavíkur sama dag. Kjartan Björgvinsson formaður nefndarinnar kynnti niðurstöðurnar ásamt þeim Urði Njarðvík, prófessor í sálfræði og Elly Þorsteinsdóttur félagsráðgjafa sem jafnframt áttu sæti í nefndinni. Niðurstaða nefndarinnar í stuttu máli var sú að börn hafi sætt illri meðferð á Vöggustofunni Hlíðarenda á tímabilum yfir árin 1949 til 1963. Þá hafi börn í ýmsum tilvikum einnig sætt illri meðferð á Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins á tímabilum frá 1963 til 1967.

Á meðal verkefna nefndarinnar var að leggja grundvöll að tillögum til Reykjavíkurborgar um frekari viðbrögð við athugun nefndarinnar ef ástæða væri til. Vöggustofunefndin setti fram alls fjórar tillögur í skýrslunni. Borgarráð samþykkti á [fundi sínum 12. október 2023](#) að fylgja tillögunum eftir. Hér fylgja tillögur nefndarinnar og stöðuna á eftirfylgni þeirra í dag:

	Tillögur vöggustofunefndar 2023	Staðan í dag
1. Skaðabóta-greiðslur	Stjórnvöld meti það út frá niðurstöðum í skýrslunni hvort og þá að hvaða marki verði leitast við að rétta hlut þeirra einstaklinga sem vistaðir voru á Vöggustofunni Hlíðarenda og Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins með fjárgreiðslu í formi skaðabóta. Tekin verði afstaða til þess hvort rétt sé að fara aftur þá leið sem farin var með setningu laga nr. 47/2010 og núgildandi lögum þá breytt til þess horfs að unnt sé að fjalla um umsóknir þeirra sem vistaðir voru á báðum vöggustofunum á meðan þar var sólarhringsvistun. Sú leið byggir á því að leyst sé úr hverju máli fyrir sig á grundvelli krafna tjónþola. Önnur fær leið væri að sett væru ný lög sem heimiluðu að greiddar verði skaðabætur á almennum grundvelli. Á þingmálaskrá ríkisstjórnarinnar er frumvarp forsætisráðherra um sanngirnibætur sem ætlað er að taka af skarið í þessum efnum og skapa umgjörð og farveg fyrir þær.	Drög að frumvarpi um samgirnirsbætur á vegum forsætisráðuneytisins var birt í samráðsgátt stjórnvalda undir lok ársins 2022 og lagt fram á Alþingi veturinn 2023-2024 en náði ekki fram að ganga. Frumvarpið hefur ekki verið lagt fram að nýju og er ekki á þingmálaskrá 2025-2026. Samkvæmt upplýsingum frá forsætisráðuneytinu í upphafi árs 2026 hefur dómsmálaráðuneytið tekið verkefnið að sér og er að meta hvaða leiðir komi helst til greina.
2. Geðheilbrigðis- og sálfræði-þjónusta	Vöggustofunefndin telur brýnt að stjórnvöld leggi á það ígrundað mat hvort og þá hvaða þörf sé á að tryggja geðheilbrigðis- og sálfræðiþjónustu eða aðra sértæka aðstoð fyrir þá sem dvöldu á vöggustofunum. Við það mat	Borgarráð samþykkti að láta vinna tillögu um nánari útfærslu sem tryggði vöggustofubörnum kostnaðarlausu geðheilbrigðis-

	verði þá tekið mið af þeirri reynslu sem þegar liggur fyrir í þeim efnum. Við nánara mat og undirbúning á frekari tillögum telur nefndin rökrétt og eðlilegt að annaðhvort verði gerðar viðhlítandi ráðstafanir á vettvangi Reykjavíkurborgar til að tryggja að vöggustofubörn fái geðheilbrigðis- eða sálfræðipjónustu eða, eftir atvikum, aðra sértæka aðstoð sér að kostnaðarlausu.	eða sálfræðipjónustu. Samið var við Kvíðameðferðarstöðina ehf. og Líf og sál sálfræði- og ráðgjafastofu ehf., um þjónustu við einstaklinga sem voru vistaðir á vöggustofunni að Hlíðarenda og Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins. Alls voru 99 einstaklingar sem fengu samþykkt viðtöl og nýttu sér þjónustuna. Reykjavíkurborg greiddi fyrir allt að 10 viðtöl fyrir hvern einstakling.
3. Eftirlit og framkvæmd á sviði barnaverndarmála	Vöggustofunefnd telur rétt að áréttta fyrir ábendingar vistheimilaneftndar, þar sem mikilvægt er að rýna reglulega þær aðstæður og umhverfi sem starfsmenn barnaverndar starfa í. Nefndin telur því að niðurstöður hennar endurspegli nauðsyn þess að sveitarfélög tryggi að barnaverndarnefndir og starfsmenn þeirra hafi nægilegt svigrúm og tíma til að vinna hvert og eitt mál í samræmi við ákvæði laga og reglna. Sveitarfélög verði einnig að tryggja framboð af stuðningsúrræðum til að styrkja börn og fjölskyldur þeirra svo komast megi hjá vistun utan heimilis. Borgarráð samþykkti að vísa tillögu vöggustofunefndar um eftirlit og framkvæmd á sviði barnaverndarmála til umsagnar velferðarráðs og umdæmisráðs barnaverndar.	Umsögn sviðsstjóra velferðarsviðs um skýrslu nefndar um heildstæða athugun á starfsemi Vöggustofunnar að Hlíðarenda og Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins var lögð fyrir fund velferðarsviðs 6. desember 2023. Sjá umsögn sviðsstjóra í meðfylgjandi gögnum. Viðbótarumsögn sviðsstjóra velferðarsviðs um málið dags. 9. janúar 2026 er einnig í meðfylgjandi gögnum.
4. Frekari athuganir	Vöggustofunefndin telur rétt að borgarráð leggi á það mat, m.a. út frá niðurstöðum nefndarinnar hvort tilefni sé til að framhald verði á athugun af þeim toga sem nefndin hefur haft með höndum og þá í samræmi við þær almennu valdheimildir sem nefndinni eru fengnar með lögum 45/2022. Við það mat verði þá eftir atvikum tekin afstaða til þess hvort samsvarandi atriði og nefndin lýsti í vöggustofuskýrslunni hafi þá verið fyrir hendi frá og með árinu 1974 eða hvort rök standi fremur til þess að láta nú staðar numið með starf nefndar samkvæmt lögum nr. 45/2022.	Þann 11. janúar 2024 samþykkti borgarráð að setja á stofn nefnd þriggja óháðra sérfræðinga sem hafði það verkefni að gera heildstæða athugun á starfsemi Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins (upptökuheimili barna) árin 1974-1979. Nefndin er að ljúka störfum og mun leggja fram skýrslu fyrir borgarráð.

Heildarkostnaður vegna úttektar vöggustofunefndarinnar var tæpar 67 m.kr. sem var 9 m.kr. innan fjárheimilda [en upphafleg kostnaðaráætlun](#), sem samþykkt var í borgarráði 10. nóvember 2022, var 76 m.kr. Þá var kostnaður vegna geðheilbrigðis- og sálfræðipjónustu sbr. samþykkt borgarráðs um 27 m.kr.

Þorsteinn Gunnarsson
borgarritari

Hjálagt:

Umsögn sviðsstjóra velferðarsviðs um skýrslu nefndar um heildstæða athugun á starfsemi Vöggustofunnar að Hlíðarenda og Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins var lögð fyrir fund velferðarsviðs 6. desember 2023.

Viðbótarumsögn sviðsstjóra velferðarsviðs um málið dags. 9. janúar 2026.

UMSÖGN

Viðtakandi: Velferðarráð

Sendandi: Rannveig Einarsdóttir, sviðsstjóri velferðarsviðs

Efni: *Umsögn um skýrslu nefndar um heildstæða athugun á starfsemi Vöggustofunnar að Hlíðarenda og Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins*

Á fundi borgarráðs þann 12. október sl. var samþykkt tillaga borgarstjóra um eftirfylgni á skýrslu nefndar um heildstæða athugun á starfsemi Vöggustofunnar að Hlíðarenda og Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins (vöggustofunefndar). Á fundi velferðarráðs þann 18. október sl. fór fram kynning á skýrslu vöggustofunefndar og tillögu borgarstjóra um eftirfylgni á skýrslunni.

Velferðarráð samþykkti svohljóðandi tillögu:

Velferðarráð tekur heilshugar undir ályktun borgarstjórnar frá 17. október og biður börn sem vistuð voru á Vöggustofunni Hlíðarenda og Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins og fjölskyldur þeirra afsökunar á illri meðferð og því óréttlæti sem lýst var í skýrslu vöggustofunefndar. Velferðarráð felur framkvæmdastjóra Barnaverndar að rýna hvort starfsmenn þeirra hafi nægilegt svigrúm og tíma til að vinna hvert og eitt mál í samræmi við ákvæði laga og reglna. Í því felst að viðmið séu til staðar um takmörkun mála fjölda á hvern sérfræðing. Að til staðar sé sérhæfð þekking í mati, greiningu, meðferðaráætlun og eftirfylgd. Eins hvort að næg sí- og endurmenntunartækifæri séu til staðar sem og hvort framboð af stuðningsúrræðum til að styrkja börn og fjölskyldur þeirra sé nægt. Velferðarráð felur sviðsstjóra að undirbúa umsögn.

Umsögn

Sú umfangsmikla og faglega vinna sem fram hefur farið af hálfu sjálfstæðar og óháðar nefndar sem Reykjavíkurborg skipaði til að rannsaka starfsemi Vöggustofanna Hlíðarenda (1949-1963) og Thorvaldsensfélagsins hefur leitt í ljós að með þeim starfsháttum sem voru viðhafðir hafi börn sætt illri meðferð. Tengsl barna við foreldra og fjölskyldur voru rofin á tímabilum og starfsemin ekki alltaf í samræmi við lög (m.a. eftirlit og málsmeðferð barnaverndarnefndar). Í skýrslunni setur vöggustofunefndin fram eftirfarandi tillögur:

1. Hugsanlega skaðabótaskyldu til þeirra sem vistaðir voru á vöggustofunni sem börn.
2. Geðheilbrigðis- og sálfræðiþjónustu til sömu einstaklinga.
3. Gildandi framkvæmd og eftirlit á sviði barnaverndarmála.
4. Borgarráð taki afstöðu til þess hvort rétt sé að framhald verði á athugun á vöggustofum í Reykjavík samkvæmt lögum nr. 45/2022.

Með bréfi borgarstjóra til borgarráðs um eftirfylgni á skýrslu nefndar um heildstæða athugun á starfsemi Vöggustofunnar að Hlíðarenda og Vöggustofu Thorvaldsensfélagsins dags. 10. október 2023 eru lagðar fram tillögur um málsmeðferð og umsagnir. Fram kemur að á þingmálaskrá ríkisstjórnarinnar er frumvarp forsætisráðherra um sanngirnibætur sem ætlað er að taka af skarið um skaðabótaskyldu. Að tillaga verði lögð fyrir borgarráð um útfærslu sem tryggir vöggustofubörnum kostnaðarlausu geðheilbrigðis- og sálfræðiþjónustu sem fyrst. Að

tillögu vöggustofunefndar um eftirlit og framkvæmd á sviði barnaverndarmála verði vísað til umsagnar velferðarráðs og umdæmisráðs barnaverndar og að tillögu vöggustofunefndar um frekari athuganir á grundvelli laga nr. 45/2022 frá árinu 1974 verði vísað til umsagnar borgarlögmans, velferðarráðs og mannréttinda- og ofbeldisvarnarráðs.

Velferðarsvið tekur undir þær tillögur sem lagðar eru fram af borgarstjóra. Enn fremur er það mat velferðarsviðs að ekki verði hjá því komist að tímabilið 1974 - 1979 verði tekið til frekari athugunar og þá með hliðsjón af breyttum verkefnum vöggustofunnar á því tímabili.

Hjá Barnavernd Reykjavíkur starfa fimm teymi ráðgjafa með mismunandi sérhæfingu. Alls eru þetta um 40 ráðgjafar sem allir hafa greiðan aðgang að deildarstjórum sem veita handleiðslu og stuðning. Lagt er upp með að á hverjum tíma sé hver ráðgjafi að vinna að málefnum 20 til 25 barna. Með því móti gefst tækifæri til þess að sinna reglulegu mati, á aðbúnaði barns og fjölskyldu, gera faglegar greiningar og fylgja eftir skýrum markmiðum meðferðaráætlana á grundvelli barnaverndarlaga. Mikilvægt er að viðkomandi ráðgjafi sé sýnilegur í lífi barns og/eða ungmennis og upplýsi um hlutverk sitt og með hvaða hætti má ná sambandi við hann. Lagt er upp með regluleg samskipti við bæði barnið og foreldrana sem fá víðtækan stuðning til að efla foreldrafærni sína og að auki er öll áhersla á að hlutaðeigandi séu upplýstir reglulega um stöðu mála.

Að auki starfa tveir sálfræðingar og tveir lögfræðingar hjá Barnavernd Reykjavíkur sem taka þátt í þverfaglegu samstarfi og móta áætlanir í málavinnslu.

Síðustu ár hefur verið unnið að því að draga úr málafjölda sem hver ráðgjafi sinnir og gefa þannig tíma og svigrúm til þess að hægt sé að fara út á vettvang, mynda meðferðarsamband og að ráðgjafinn sjálfur sé ætíð í stakk búinn til þess að nýta fagþekkingu sína sem allra best. Vinna ráðgjafans er mikilvægasta úrræðið sem barnaverndarstarf hefur upp á að bjóða, með tilliti til heildarsýnar á málefni barnsins og fjölskyldunnar.

Vistheimilið Mánaberg er hluti af starfsemi Barnaverndar Reykjavíkur. Innan Mánabergs fer fram þrjúþætt starfsemi. *Greiningar- og leiðbeiningarvístun* felur í sér að foreldrar og börn búa á Mánabergi í 8 – 12 vikur og er þá markviss meðferðarvinna í gangi til þess að styrkja foreldra í uppeldishlutverki sínu og efla tengsl barna og foreldra þannig að foreldrar geti snúið aftur heim með börnin sín. Í ákveðnum tilvikum geta foreldrar gist með börnum sínum. Einnig gegnir Mánaberg hlutverki *vistheimilis* þar sem börn eru vistuð í mislangan tíma þegar taka þarf þau af heimili vegna óviðunandi ástands og ekki er um að ræða aðila í þeirra fjölskyldu sem getur tekið við umönnun þeirra. Að auki er á Mánabergi starfrækt *teymi sem fer heim* og fylgir eftir markmiðum meðferðaráætlunar á heimilum undir handleiðslu þess ráðgjafa sem fer fyrir málinu.

Kletturinn er vistheimili fyrir 12 til 18 ára börn sem rekið er af Klettabæ ehf. með þjónustusamningi. Mjög gott og faglegt starf er unnið þar og úrræðið er alltaf í fullri nýtingu.

Allir starfsmenn hjá Barnavernd Reykjavíkur eru hvattir til símenntunar og einnig að taka þátt í fjölbreyttri fræðslu sem bæði velferðarsvið og ýmsir samstarfsaðilar standa fyrir. Hvert teymi er með alls fjóra starfsdaga á ári þar sem markvisst er unnið að því að bæta verkferla, öðlast frekari þekkingu á nýjum áskorunum, kynna sér nýjar rannsóknir o.fl. Að auki eru starfsdagar haldnir árlega að vori sem allir starfsmenn taka þátt í. Í maí síðastliðnum var starfsdagurinn tileinkaður tveimur námskeiðum, annars vegar í áhugahvetjandi samtölum og hins vegar í skaðaminnkun.

Starfsumhverfi barnaverndarsérfræðinga er þungt að því leyti að um árabíl hefur skort á viðeigandi stuðnings- og meðferðarúrræði sem ríkinu ber að veita. Er þar átt við inniliggjandi

meðferðir fyrir ungmenni, búsetuúrræði fyrir þá sem eru með fjölþættan vanda og að auka hefur Barna- og fjölskyldustofu gengið illa að útvega fleiri fósturforeldra. Húsnæði Mánabergs, vistheimilis barna, getur ekki lengur mætt þörfum starfsmanna, og því er brýnt að fundið sé nýtt húsnæði sem fyrst, á meðan skipulag og uppbygging á framtíðarhúsnæði Mánabergs er í gangi. Áhersla er á að tryggja því starfsfólki sem sinnir barnaverndarþjónustu stuðning og ráðgjöf enda er um að ræða störf þar sem bæði ábyrgð og álag er mikið og orðsporsáhætta töluverð.

Til umhugsunar

Það er óumflúið að við lestur á athugun vöggustofunefndar vakni upp sú hugsun hvort starfshættir stofnanna velferðarsviðs, þar sem börn dvelja allan sólarhringinn, séu þess eðlis að faglegur aðbúnaður barna, réttindi þeirra og foreldra séu tryggð. Er þá m.a. vísað til lagalegrar umgjarðar sem og samtímaþekkingar á þroska barna og ungmenna. Horfa verður til þess með hvaða hætti sagan gæti dæmt starfsemina eins og hún er í dag.

Í dag rekur velferðarsvið Reykjavíkurborgar tvö heimili fyrir fötluð börn, sex skammtímadvalir og vistheimili fyrir börn á grundvelli barnaverndarlaga nr. 18/2002 og laga um málefni fatlaðs fólks með langvarandi stuðningsþarfir nr. 38/2018. Að auki dvelja börn í sólarhringsþjónustu hjá stuðningsfjölskyldum á grundvelli sömu laga. Samningar hafa einnig verið gerðir við einkaaðila um búsetu barna. Þau börn sem dvelja á heimilum, skammtímadvölum og hjá stuðningsfjölskyldum dvelja þar með samþykki og að ósk foreldra sem er mikilvægt að hafa í huga. Mikil áhersla er á að foreldrar séu sem virkastir þátttakendur í lífi barna þeirra og allar ákvarðanir séu teknar í samráði við foreldra. Áhersla er á að stuðningur á heimili barns sé fullreindur áður en barn þarf að vistast utan heimilis. Á Mánabergi, vistheimili fyrir börn, er lögð á það áhersla að foreldrar séu eins mikið með börnum sínum og kostur er. Einnig hefur barnavernd keypt þjónustu af einkaaðilum sem vinna með viðkomandi foreldrum á heimili þeirra.

Í kröfulýsingum sem gerðar eru til þeirra sem reka heimili fyrir börn/tímabundna búsetu eða dvöl koma annars vegar fram kröfur sem lúta að rekstri, svo sem um skipulagi, ábyrgð, upplýsingaskyldu og eftirliti. Annars vegar er skilgreind sú þjónusta sem veita á börnum/ungmönnum þar sem fjallað er um hlutverk og þjónustuöryggi, ásamt lýsingu á helstu þáttum þjónustunnar. Starfsemin grundvallast á lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga nr. 40/1991, lögum um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir nr. 38/2018, reglugerð um búsetu fyrir börn með miklar þroska- og geðraskanir nr. 1038/2018, lögum um réttindagæslu fyrir fatlað fólk nr. 88/2011 og reglugerð um þjónustu við fatlað fólk á heimili sínu nr. 1054/2010, auk barnaverndarlaga nr. 80/2002. Meginmarkmiðið er að búa börnum/ungmönnum hlýlega, friðsæla og örugga dvöl með hliðsjón af einstaklingsbundnum þroska, getu og aldri þeirra. Tryggja skal góð og jákvæð samskipti við foreldra/forsjáaraðila, starfsmenn líti á barn/ungmenni og foreldra/forsjáaraðila sem mikilvæga samstarfsaðila og taki mið af þörfum og viðhorfum þeirra. Lögð skal áhersla á að samvinna og samtal starfsmanna og aðstandenda sé með þeim hætti að þarfir og væntingar barna/ungmenna og/eða aðstandenda séu höfð að leiðarljósi. Umönnun og uppeldi sem veitt er á heimilinu skal vera í samráði og samstarfi við forsjáraðila eftir því sem kostur er.

Sólarhringsþjónusta tryggir aðgengi foreldra/forsjáaraðila að heimilinu eftir því sem við á. Börnum/ungmönnum skal tryggður réttur í samræmi við almenn mannréttindi og mannhelgi og gera skal ráðstafanir gegn ofbeldi og misnotkun

Í kröfúlýsingum kemur fram að verksali skuli tryggja að starfsemin sé ætíð mönnuð nægilega mörgum starfsmönnum svo að hægt sé að veita skilgreinda þjónustu og að minnsta kosti einn starfsmaður með fagmenntun sé til til staðar á vöku tíma. Starfsmenn skulu hafa grunnþekkingu á uppeldi og umönnun barna og geta tileinkað sér leiðbeiningar sérfræðinga á sviði geð- og þroskaraskana. Nýir starfsmenn skulu í samræmi við störf þeirra, starfslýsingar og skriflega þjálfunaráætlun, fá þjálfun og handleiðslu á vettvangi í því verklagi sem þeim er ætlað að fylgja. Jafnframt skal öllum starfsmönnum kynntur V. kafli laga um réttindagæslu fyrir fatlað fólk nr. 88/2011, sem fjallar um ráðstafanir til að draga úr nauðung í þjónustu við fatlað fólk. Greina skal þörf á endurmenntun starfsmanna, gera áætlun þar um og hrinda henni í framkvæmd. Í kröfúlýsingu er jafnframt getið um framkvæmd eftirlits með þjónustunni.

Einkaaðilar sem veita eða hyggjast veita þjónustu samkvæmt lögum um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir eða samkvæmt lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga, þurfa að afla starfsleyfis félagsmálaráðuneytisins. Gæða- og eftirlitsstofnun félagsþjónustu og barnaverndar sér um útgáfu starfsleyfanna. Öll þjónusta einkaaðila sem veitt er samkvæmt lögum um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir nr. 38/2018 er starfsleyfis skyld. Þá nær starfsleyfis skylda einkaaðila einnig til þeirra sem sinna þjónustu sem ekki er lögbundin ef hún hefur þann megintilgang að veita fötluðu fólki sértæka aðstoð eða þjónustu.

Mat velferðarsviðs er að ýmsar leiðir hafi verið farnar til að tryggja öryggi og aðbúnað barna í þjónustu sviðsins, með Reglum Reykjavíkurborgar um stuðning við börn og fjölskyldur þeirra, skýru verklagi, þjálfun og endurmenntun, innleiðingu farsældarlaganna og gerð kröfúlýsinga. Í Reglum Reykjavíkurborgar um stuðning við börn og foreldra þeirra er lögð mikil áhersla á samráð og samstarf við foreldra og að vistun barns utan heimilis eigi að koma til þegar annan stuðning þrýtur. Markmið kröfúlýsinga er að tryggja umgjörð þeirrar þjónustu sem verið er að veita. Í kjölfar skýrslu vöggustofunefndar hafa kröfúlýsingar verið rýndar að nýju og þykir rétt að þær verði endurskoðaðar og skýrar kveðið á um að uppeldi og tengsl barna og foreldra taki mið af viðurkenndum uppeldisaðferðum, tengsla- og áfallamiðaðri nálgun, fjölskyldumiðuðum stuðningi og samþættingu í þágu farsældar barna. Einnig hafa barnaverndarlög nr. 18/2002, lög um málefni fatlaðs fólks með langvarandi stuðningsþarfir nr. 38/2018 og lög um samþætta þjónustu í þágu farsældar barna nr. 86/2021 myndað skýran ramma um starfsemi velferðarsviðs sem byggir á þeim lögum.

Miðað við samtímaþekkingu, reynslu og úttektir og athuganir sem hafa verið gerðar á börnum sem vistast utan heimilis telur velferðarsvið mikilvægt að huga að eftirfarandi:

- Að auka þurfi svigrúm til virks innra eftirlits með starfsemi sólarhringsstofnana.
- Skýra þurfi betur þær leiðir sem foreldrar og þau börn sem dvelja í sólarhringsúrræðum geta farið til að gera athugasemdir við og/eða lagt fram kvartanir yfir þjónustu.
- Að koma mætti í veg fyrir dvöl hóps barna utan heimilis ef auknu fjármagni væri t.d. veitt í NPA-samninga eða sólarhringsþjónustu inn á heimili. Hins vegar verður að hafa í huga að í sumum tilfellum er ekki hægt að koma á þjónustu við barn inn á heimili þess þrátt fyrir aukið fjármagn.
- Að sólarhringsstofnunum sé tryggt nægt fjármagn til ráðninga fagfólks sem hefur áhrif á þá faglegu umgjörð sem skapa þarf börnum og tryggir öryggi þeirra.

Viðtakandi: Borgarráð

Sendandi: Rannveig Einarsdóttir, sviðsstjóri velferðarsviðs

Reykjavík, 9. janúar 2026

MSS26010077

MINNISBLAÐ

Hugleiðingar um þjónustu við börn vegna skýrslu vöggustofunefndar

Sé horft til aðbúnaðar og starfshátta stofnana velferðarsviðs í kjölfar skýrslu vöggustofunefndar, sem leiddi í ljós alvarlega annmarka í starfsemi vöggustofa á fyrri árum, sést að unnið hefur að umfangsmiklum umbótum í þjónustu við börn. Í dag er til staðar skýr lagagrundvöllur sem tryggir að vistun barna utan heimilis sé aðeins heimil í undantekningartilvikum. Óheimilt er að vista fötluð börn eða börn með geð- og þroskaraskanir eða fjölþættan vanda nema með heimild sérfræðingateymis vegna barna með alvarlegar geð- og þroskaraskanir samkvæmt lögum um þjónustu við fatlað fólk með langvarnandi stuðningsþarfir nr. 38/2018. Slík vistun á einungis að koma til í neyð, þegar stuðningur á heimili hefur verið fullreyndur, og fer að jafnaði fram með samþykki og oftast óskum foreldra.

Réttindi barna eru tryggð með talsmönnum og réttindagæslu sem fylgja eftir hagsmunum þeirra. Eftirlitskerfið hefur styrkst verulega og ábendingaleiðir foreldra eru mun skýrari en áður. Þar má nefna Gæða- og eftirlitsstofnun velferðarmála, Umboðsmann barna og öflug hagsmunasamtök sem sinna réttindagæslu. Þessi þróun er í samræmi við tillögur skýrslunnar um aukið eftirlit og skýrar kvörtunarleiðir.

Með lögum um samþætta þjónustu í þágu farsældar barna er lögð áhersla á að skipuð séu stuðningsteymi í kringum börn sem vinna á grundvelli stuðningsáætlunar. Í þeim teymum taka þátt bæði foreldrar og börn/ungmennir eftir aldri og þroska. Nauðsynlegt er að tryggja skilyrði fyrir slíku teymi þegar börn þurfa að vistast utan heimilis, þannig að samþætting verði kerfisbundin og ekki alfarið á höndum foreldra.

Velferðarsvið leggur ríka áherslu á aðkomu foreldra að málefnum barna sinna. Foreldrar geta dvalið með börnum sínum á heimilum, tekið þátt í að útbúa herbergi og gist ef þess er óskað. Lög er áhersla á að efla foreldra í þátttöku í lífi barna sinna þrátt fyrir vistun utan heimilis. Á skammtímadvölum er gott og náið samráð við foreldra. Barnavernd leggur einnig áherslu á að börn séu ekki fjarlægð af heimili nema öryggi þeirra sé bersýnilega stefnt í hættu.

Í úrræðum velferðarsviðs er unnið eftir bestu viðurkenndu þekkingu hverju sinni. Áhersla er á tengslanálgun og að styrkja tengsl barna við sína nánustu eins og aðstæður leyfa. Keðjan starfar m.a. á grundvelli tengslamiðaðrar nálgunar og hefur innleitt Solihull-aðferðina, sem leggur áherslu á tilfinningaþroska og tengsl. Barna- og fjölskyldustofa vinnur að innleiðingu á Signs of Safety, þar sem áhersla er á tilfinningabært öryggi fyrir börn í áhættu. Velferðarsvið

Reykjavík

tekur þátt í þeirri innleiðingu. Þetta er í takt við ábendingar skýrslunnar um að fagleg nálgun og þekking verði styrkt.

Helstu áskoranir velferðarsviðs felast í því að ráða og halda hæfu fagfólki í störf með börnum. Gerðar eru ríkar kröfur til starfsmanna, m.a. um sakavottorð, og lögð er áhersla á markvissa þjálfun og fræðslu, þar á meðal um beitingu nauðungar og þvingunar. Öll starfsemi heimila og skammtímadvala á að byggja á umhyggju og virðingu fyrir börnum og foreldrum þeirra, með áherslu á öruggt, jákvætt og kærleiksríkt umhverfi. Nauðsynlegt er að auka hlutfall fagmenntaðs starfsfólks til að tryggja gæði og öryggi þjónustunnar með góðum aðbúnað og nægri fjármögnun. Þetta er í samræmi við kröfur sem fram koma í skýrslunni um faglega umgjörð og öryggi barna.

